

Vilniaus istorijos ar miesto muziejus. Idėja ir problemos

Dr. Nastazija KERŠYTĖ

Pastaraisiais metais kai kurie istorikai ir kultūros darbuotojai domisi

Vilniaus istorijos ar miesto muziejaus idėja. Tai skatina kelios aplinkybės ir priežastys. Vilnius – bene vienintelis iš Europos kraštų sostinių, neturintis savo istorijos muziejaus.

2009 m. Vilniui tampant Europos kultūros sostine, tarp jam būdingų formų gali atsirasti ir muziejinių. Kelios dešimtys Vilniuje veikiančių muziejų tikriausiai pristatys šiai progai kirtas parodas. Deja, durų lankytojams neatvers Vilniaus istorijos ar miesto muziejus. Per kelerius metus suorganizuoti tokio pobūdžio muziejų – neįmanoma, nes reikia spręsti daug jo koncepcijos ir organizacinių problemų, tačiau per dvejus metus sukurti virtualų muziejų apie Vilnių – įmanoma.

► Apie *realaus* ar *virtualaus* muziejaus *apie Vilnių* galimybių situaciją šio rašinio autorė 2006 m. vasarą skatino svarstyti miesto valdžią, tarybos Kultūros ir švietimo komiteto pirmininką Alvydą Šaltenį.

Vilnius History or City Museum. Idea and Problems
Dr. Nastazija KERŠYTĖ

The author of the article presents the Vilnius History or City Museum idea which is being discussed by the culturally-minded persons for a lengthy time already while approaching year 2009, when Vilnius will turn into European Culture Capital, with the perspective that the museum-related forms could be representative among all other forms. Vilnius – is among the few European capitals devoid of its History museum. A few years to organise a museum like that is impossible. “Vilnius – European Capital of Culture 2009” has ordered a group of Vilnius University historians to create a virtual museum. That, anyway, will not diminish the need for a real Vilnius museum.

The variety of City museums in other countries as well as the linkages of the contemporary museums located in Vilnius with the history of this city, its culture suggests the search of a unique conception of the Vilnius History or City museum. The Institute of Culture, Philosophy and Art alongside with Vilnius Pedagogical University has organised an international scientific conference “Vilnius History Museum-Related Contexts”. The foreseen paradigm discourse of a capital museum: Lithuania – Vilnius – Lithuania. It is planned to start an Internet Homepage for launching discussions on this project.

► 2007 m. VŠĮ „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ užsakė sukurti *virtualų* muziejų apie Vilnių istorikų grupei (prof. dr. Alfredui Bumblauskui ir kitiems). Tai, matyt, bus pirmas *virtualus* muziejus Lietuvoje.

► Virtualus muziejus *apie Vilnių* negali atstoti poreikio turėti ir *realų* muziejų *apie Vilnių*. Tačiau jo vizija – daugelio diskusijų ir miesto valdžios arba Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nutarimas.

► Miesto muziejų kituose kraštuose įvairovė ir dabartinių muziejų Vilniuje sąsajos su šio miesto istorija, kultūra siūlo ieškoti savito Vilniaus istorijos ar miesto muziejaus sumanymo. Reikia atkreipti dėmesį ir į tai, kad tai bus sostinės muziejus, kurio paradigmos diskursas – Lietuva – Vilnius – Lietuva.

► Į pirmą profesionalų svarstymą apie Vilniaus istorijos ar miesto muziejaus galimybes, kurį 2007 m. rugsėjo 27 d. organizavo Kultūros, filosofijos ir meno institutas kartu su Vilniaus pedagoginiu universitetu surengdami tarptautinę mokslinę konferenciją „Vilniaus istorijos muziejiniai kontekstai“, buvo pakviesti kai kurių kraštų sostinių muziejų organizatoriai, dabartiniai vadovai ir mokslininkai, besidomintys sostinių muziejų koncepcijomis ir misijomis.

► Kaip bus išspręsta dilema, ar bus kuriamas Vilniaus istorijos, ar miesto muziejus, sudėtinga prognozuoti. Dėl tam tikro tokio muziejaus statuso ir pobūdžio galimi steigėjai – Vilniaus miesto savivaldybė arba Kultūros ministerija – savo nuomonės nepateikė. Tiesa, prieš porą metų buvęs Vilniaus miesto savivaldybės Kultūros ir meno skyriaus vedėjas Vytautas Toleikis bandė rinkti kai kurių asmenų nuomones apie poreikį ir galimybes muziejaus *apie Vilnių*. Deja, nei šios nuomonės, nei komentarai nebuvo paskelbti. Buvusiems Vilniaus miesto vadovams svarbesnis buvo ne muziejus *apie Vilnių*, o galimybė steigti Gugenheimo ir Ermitažo muziejaus filialą Vilniuje, taip pat įsigyti „Fluxus“ kolekciją ir įsteigti Jono Meko vizualiųjų menų centrą.

► Šiandien bene ryškiausia dėmesį *realiam* muziejui *apie Vilnių* skiria VŠĮ „Vilniaus rotušė“. Jos norą turėti tokį muziejų, be kitų veiksmų, skatina jos patalpose organizuojami Vilniaus pedagoginio universiteto istorikų paskaitų apie Vilniaus istorijos, kultūros įvairius aspektus ciklai. Nuo 1940 m. Vilniaus rotušėje įsteigtas Vilniaus dailės muziejus, į kurį pateko muziejinių vertybių iš Vilniaus miesto muziejaus (įsteigto lenkų 1933–1939 m.) ir iš kitų Vilniaus muziejų bei dvarų, kitų šaltinių, išaugo į Nacionalinį Lietuvos dailės muziejų, kurio ekspozicijos veikia keliuose Vilniaus istoriniuose rūmuose.

► Nacionalinių muziejų Vilniuje – Lietuvos dailės ir Lietuvos (pastarojo raidoje figūravo Vilniaus istorijos muziejus, įsteigtas Lituanistikos instituto ir LTSR Mokslų akademijos XX a. ketvirtąjį–penktąjį dešimtmetį, surinkus istorinės reikšmės eksponatus iš buvusių muziejų Vilniuje ir vertinus jį kaip Vilniaus senienu muziejaus (1855–1865 m.) tradicijų tęsėją) – istorijos leidžia iš dalies rasti paaiškinimą, kodėl iki šiol Vilnius neturi savo istorijos ar miesto muziejaus.

► Klausimas, kokio Vilniui reikia – istorijos ar miesto – muziejaus, turi būti plačiai aptartas ir atlikta profesionali tokio muziejaus poreikio ir galimybių analizė. Lietuvos muziejų asociacija galėtų prie tokio proceso prisidėti, parengti interneto svetainę diskusijoms apie Vilniaus istorijos ar miesto muziejaus poreikį ir galimybes. ■

Bernardo Brazdžionio šimtmečio programa

Jūratė IVANAUSKIENĖ

2007-ieji – poeto, literatūros kritiko, redaktoriaus, žurnalisto, pedagogo, vertėjo Bernardo Brazdžionio jubiliejiniai metai: vasario 2 d. šventėme 100-ąsias gimimo, o liepos 11 d. minėjome 5-ąsias mirties metines. Garbųjį poetą su Maironio lietuvių literatūros muziejumi suartino trys priežastys: 1940–1944 m. Bernardas Brazdžionis buvo pirmasis Maironio muziejaus vedėjas, išplėtęs muziejaus veiklą ir rūpinęsis naujo muziejaus statuto patvirtinimu.

Po ilgų tremties metų, 1989 m. grįžęs į Lietuvą, poetas aplankė muziejų, vėliau dažnai jame lankydavosi, o 1991 m. muziejaus svečių knygoje įrašė: „Džiaugiuosi, kad Maironio namai ne tik muziejus, ne tik archyvas, bet ir literatūros sodas, kur skamba poetinis žodis“. Trečioji priežastis ir muziejininkų pasididžiavimas – tai, kad 2003 m. vasarą pats poetas tarsi visam laikui grįžo į Lietuvą – jo archyvinis ir memorialinis palikimas parkeliavo į Maironio lietuvių literatūros muziejų.

► Bernardo Brazdžionio šimtmečio programos tikslas – kūrybos ir kultūrinės veiklos aktualizavimas ir Bernardo Brazdžionio rinkinio eksponatų sklaida. Programą sudarė renginių ciklas, stacionari ir virtualios parodos, archyvinio leidinio parengimas ir leidyba, edukacinis šviečiamasis darbas. Programos šviečiamoji dalis buvo skirta žinių visuomenei kurti sprendžiant pagyvenusių žmonių užimtumo problemą, ugdant visuomenės tautinį mentalitetą ir jaunosios kartos patriotizmą, į žinių visuomenės kūrimą integruojant neįgaliuosius ir besidominčiuosius kultūrinių įvykių propagavimu virtualioje erdvėje, straipsniai ir parodos publikuoti elektroniniame žurnale „Literatūrinė Lietuva“.

► Parengtus jubiliejinės programos projektus finansavo Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Kauno miesto savivaldybė.